

ACCENTE CRITICE PRIVIND NOUL COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ FAȚĂ DE PROTECȚIA DREPTURILOR FUNDAMENTALE ALE OMULUI*

MONNA-LISA MAGDO BELU**

Abstract

The New Code of Civil Procedure took the components listed in article 6 of the European Convention on Human Rights as well as the independence and impartiality of the judiciary, the advertising of debates, the right to defense, the right to a fair trial and to the resolve of the case within a reasonable time, all representing guarantees for the promotion of fundamental human rights.

But legislative reforms cannot be dissociated from the predictability of the legal act and thus raise the issue legal stability.

Tendency to simplify procedures is applied in some cases by sacrificing the fundamental rights of the parties, as enshrined in the principles of civil law and as claimed by the preliminary title of the new civil procedure code. It is true that the texts that enshrine these rights provide exceptions from these principles in cases where the law states otherwise, only that the excess of exceptions and the severity of their consequences in the contents of the present procedure are liable to devoid the principles of their content and to violate the fundamental human rights, thus questioning the citizen trust in justice.

Thus, some provisions of the new code of civil procedure significantly limit the principle of publicity which has a constitutional and international value and therefore, the abandoning of this principle, even partially, cannot be put into question.

Keywords: Civil Procedure simplification, modernization, fundamental principles, advertising debate, orality, fair, reasonable, procedural safeguards.

Résumé

Le nouveau Code de procédure civile a pris les éléments énumérés à l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme ainsi que l'indépendance et l'impartialité du pouvoir judiciaire, la publicité des débats, le droit à la défense, le droit à un procès équitable et à la résolution de l'affaire dans un délai raisonnable, toutes les garanties représentatives pour la promotion des droits humains fondamentaux.

Mais les réformes législatives ne peuvent être dissociées de la prévisibilité de l'acte juridique et ainsi pose la question du stabilité juridique.

La tendance à simplifier les procédures s'applique dans certains cas, en sacrifiant les droits fondamentaux des parties, tels qu'ils sont consacrés dans les principes du droit civil et selon le titre préliminaire du nouveau code de procédure civile. Il est vrai que les textes qui consacrent ces droits prévoient des exceptions à ces principes dans les cas où la loi en dispose autrement, mais l'excès d'exceptions et la gravité de leurs conséquences sur le contenu de la présente procédure sont de nature à priver les principes de leur contenu et de violer les droits fondamentaux de l'homme, mettant ainsi en question la confiance des citoyens dans la justice.

Ainsi, certaines dispositions du nouveau code de procédure civile limitent considérablement le principe de la publicité qui a une valeur constitutionnelle et internationale et, par conséquent, l'abandon de ce principe, même partiellement, ne peuvent pas être remis en question.

Mots-clés: procédure civile simplification, de modernisation, les principes fondamentaux, débat de la publicité, l'oralité, les garanties procédurales justes, raisonnables.; procédure civile simplification, de modernisation, les principes fondamentaux, débat de la publicité, l'oralité, les garanties procédurales justes, raisonnables.

Trăsătura definitorie a actualului cod de procedură civilă, o constituie promovarea unor soluții originale, desprinse din jurisprudența constantă în materie, conturată de-a lungul timpului, menită să garanteze drepturile fundamentale ale părților din proces și celeritatea acestuia, dar și păstrarea unor

instituții tradiționale, care în contextul modificărilor legislative aduse codului de procedură civilă din 1865, au constituit reperele simplificării și modernizării procedurii civile.

Principiile fundamentale din titlul preliminar al noului cod de procedură civilă, exprimă spiritul legislației procesuale, marchează coerența și eficiența aplicării exemplare a instituțiilor și contribuie la interpretarea dispozițiilor obscure, la complinirea unor norme juridice și la formarea unei jurisprudențe unitare.

* Prezentul studiu a fost prezentat în cadrul Universității Internaționale a Drepturilor Omului, ediția a XIX-a, organizată de Institutul Român pentru Drepturile Omului, în perioada 30 octombrie – 3 noiembrie 2013, Cheia.

** Prof. univ. dr.

Noul cod de procedură civilă (NCPC) a preluat în mod judicios componentele semnificative înscrise în art 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, precum independența și imparțialitatea justiției, publicitatea dezbaterilor, dreptul la apărare, dreptul la un proces echitabil și la soluționarea cauzei într-un termen rezonabil, toate reprezentând garanții pentru promovarea drepturilor fundamentale ale omului.

Datorită importanței lor, procesul de legiferare în materie procesuală a fost influențat și de principiile fundamentale consacrate în constituție, în legea de organizare judecătorească, în Declarația universală a drepturilor omului și în Pactul internațional cu privire la drepturile politice și civile. Totuși, reproducerea întocmai a unor texte constituționale și din Convenția europeană a drepturilor omului (art. 3, 4, 6 din NCPC) cu referire la materiile reglementate de codul de procedură civilă pune în discuție un aspect de tehnică juridică, deoarece principiile consacrate de textele de referință, țin de teoria generală a dreptului, fiind de maximă aplicabilitate în orice domeniu al dreptului și nu pot fi limitate numai la dreptul procesual civil, așa cum eronat se poate crea impresia.

Ca orice act normativ și noul cod de procedură civilă trebuie să intre în ritmul mobilității relațiilor sociale. Reformele legislative, necesitatea acestora, nu pot fi dissociate de previzibilitatea și predictibilitatea actului normativ și pun în discuție în mod necesar stabilitatea legislativă. Din acest punct de vedere, optimismul manifestat trebuie să fie nuanțat și chiar rezervat, deoarece adoptarea „micilor reforme procedurale” înaintea punerii în vigoare a noului cod de procedură civilă și mai apoi a unei legi de punere în aplicare, care s-a dovedit a fi o lege modificatoare, abdică de la exigențele europene vizând caracterul sistemului legislativ. La aceasta se adaugă prevederile legii nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești și pentru punerea în aplicare a legii nr. 134/2011 privind codul de procedură civilă, care prin amânarea aplicării anumitor dispoziții din noul cod până la 1 ianuarie 2016, conferă prioritate aspectelor de oportunitate și pragmatism în

dauna coerenței și unității instituțiilor procedurale.

Tendința de simplificare a procedurilor se aplică în unele cazuri prin sacrificarea unor drepturi fundamentale ale părților, consacrate în principiile procesului civil, clamate în titlul preliminar al codului.

Este adevărat că textele care le consacără prevăd excepții de la aceste principii în cazul în care legea prevede altfel, numai că excesul de excepții și gravitatea consecințelor acestora din conținutul actualei proceduri, sunt de natură să goalească de conținut principiile și să încalce drepturile fundamentale ale omului, să pună în discuție încrederea cetățeanului în actul de justiție.

Astfel, art.213 și 240 NCPC restrâng în mod considerabil principiul publicității, care are un caracter constituțional și o valoare internațională și ca urmare, abandonarea acestui principiu, fie chiar parțială, nu poate fi pusă în discuție.

Potrivit textelor de referință, cercetarea procesului în fața primei instanțe cât și în căile de atac, se face în camera de consiliu, permițându-se instanței să dispună ca dezbaterile să se desfășoare numai în prezența persoanelor strict determinate de art.213 alin. 3 NCPC, indispensabile pentru garantarea drepturilor procesuale, respectiv apărătorii părților, martorii, cei ce asistă pe martori, experții, traducătorii și interpreții. Pentru motive temeinice, lăsate numai la aprecierea instanței, pot asista la proces și alte persoane.

În actuala reglementare, asistăm la o scindare a procesului civil, între cercetarea judecătorească, care se derulează de regulă în camera de consiliu, cu încălcarea principiului publicității și dezbaterile fondului, care se desfășoară în ședință publică și numai cu acordul părților în camera de consiliu (art 244 și 241 NCPC). Mai mult, în temeiul alin. 4 al art. 244 NCPC, partea care a solicitat judecata în lipsă, este prezumată că și-a dat acordul ca și dezbaterile fondului să aibă loc în camera de consiliu, afară de cazul în care partea a solicitat expres ca aceasta să aibă loc în ședință publică. Pe această cale, se multiplică cazurile de încălcare a principiului publicității.

Principiul dreptului la apărare este încălcat prin încunoștințarea telefonică a părților și a

celorlalți participanți la proces, procedeu atestat prin referatul grefierului, deoarece nu conferă instanței de fond și aceleia de control judiciar posibilitatea verificării confirmării încunoștințării. (art. 241 alin.3 NCPC)

Se remarcă în actuala reglementare că procedura scrisă, în care părțile își conturează poziția procesuală în cadrul întâmpinării și a răspunsului la întâmpinare (art. 201 și 208 NCPC) înainte de fixarea primului termen de judecată, iar pentru dezbaterea fondului prin note de susțineri (art. 244 alin. 2 NCPC) este precumpănitoare și are un rol benefic în realizarea calității actului de justiție, chiar dacă aceasta este de natură să frâneze într-o anumită măsură celeritatea soluționării cauzelor.

Actuala procedură civilă rezervă magistratului o mai mare putere de apreciere chiar în legătură cu incidența unor principii fundamentale, care este de natură să afecteze grav drepturile omului, precum publicitatea, dreptul la apărare, nemijlocirea, dreptul de dispoziție, în contradicție cu cele clamate în art 22 alin. 7 NCPC, în temeiul căruia ori de câte ori legea îi rezervă judecătorului să țină seama de circumstanțele cauzei, acesta trebuie să țină seama între altele și de principiile generale ale dreptului, de cerințele echității și de bună credință.

Este suficient să amintim că, potrivit art. 259 NCPC, dreptul la apărare, la un proces echitabil, este înlăturat în parte, de vreme ce magistratul poate reveni asupra unor probe încuviințate, dacă după administrarea altor probe, apreciază că administrarea vreuneia, nu mai este necesară. Faptul că instanța pune în discuția părților această împrejurare, nu este suficientă pentru ca instanța să revină asupra probelor încuviințate, dacă partea care le-a propus nu renunță la acestea, de vreme ce art 235 NCPC statuează imperativ că instanța este legată de încheierile interlocutorii, din care evident fac parte și acelea de încuviințare a probelor.

Din coroborarea art. 22 alin. 2 și 3 NCPC și în lipsa unei precizări legale, se deduce că judecătorul, în temeiul rolului activ, poate, chiar dacă părțile se împotrivesc, să procedeze la introducerea în cauză a altor persoane, substituindu-se astfel părților, cărora le aparține dreptul de dispoziție.

Obligația judecătorului, statuată de art. 238 NCPC de estimare a duratei cercetării procesului, este o premieră în sistemul nostru judiciar și este indisolubil legată de imperativul soluționării procesului într-un termen optim și previzibil, așa cum se exprimă art. 6 din NCPC. Asupra duratei estimate de cercetare a procesului, consemnată prin încheierea de ședință, judecătorul poate reveni pentru motive temeinice, evident lăsate la aprecierea acestuia, fără ca legea să ofere criterii pentru determinarea unor astfel de motive. Nerespectarea duratei estimate și a aprecierii temeiniciei motivelor de revenire asupra acestei durate nu este sancționată de legiuitor așa cum o face procedura arbitrală care se pare a constitui sursa de inspirație a acestei prevederi, astfel că, reglementarea de la art. 238 NCPC, este lipsită de eficiență și are un caracter formal.

Instituția administrării probelor prin avocat, introdusă în codul de procedură civilă din 1865 prin legea de aprobare a OUG nr. 138/2000, și la care s-a renunțat prin legea nr. 59/2001, datorită rezervelor provocate chiar de la adoptarea ei, a fost reintrodusă în codul de procedură civilă din 1865 prin Legea nr. 219/2005 și reluată în noul cod de procedură civilă, în scopul desconggestionării activității judiciare și soluționarea cu mai mare celeritate a cauzelor.

Rezervele determinate de reglementarea instituției, continuă să subziste și vizează utilitatea și eficiența ei practică, deoarece principiul adevărului, al nemijlocirii și al rolului activ al judecătorului ar avea de suferit, lăsând părțile la discreția avocaților, cărora li s-a încredințat de către părți și instanță administrarea probelor, esențiale în cercetarea judecătorească.

Acest sistem de administrare a probelor este contrar celerității de soluționare a cauzelor, deoarece termenul legal de 6 luni pentru administrarea probelor poate fi prelungit în situațiile prevăzute de alin. 2 al art. 371 NCPC, iar instanța în temeiul art. 386 NCPC, primind dosarul cu probele administrate de către avocați, poate hotărî pentru motive temeinice, de asemenea lăsate la apreciere, administrarea de noi probe s-au administrarea nemijlocită a unora din probele deja administrate de avocați.

În ipoteza prevăzută de art. 480 alin. 2

NCPC, atunci când instanța de apel anulează hotărârea atacată, întrucât nu s-a intrat în cercetarea fondului, reține cauza spre rejudecare, evocând fondul, dacă părțile nu au solicitat expres trimiterea cauzei spre rejudecare prin cererea de apel ori prin întâmpinare. În această ipoteză, legiuitorul a sacrificat principiul legal al celor două grade de jurisdicție, din dorința promovării principiului celerității, privând părțile de posibilitatea exercitării efective a unei căi de atac, ceea ce este inadmisibil.

Noul cod de procedură civilă a suprimat calea de atac a recursului pentru o categorie extrem de importantă de cauze, din rațiuni legate de descongestionarea instanței supreme și interesul redus al litigiului.

Suprimarea căii de atac a recursului în conflictele de muncă este criticabilă și greu de susținut, în considerarea semnificației sociale a litigiului, pentru o societate democratică.

O altă categorie de cauze cu privire la care a fost suprimată calea de atac a recursului se referă la cererile evaluabile în bani de peste 500.000 lei inclusiv; deși în privința acestora nu există o corelație subiectivă între valoarea obiectului litigiului și complexitatea problemelor de drept pe care le implică, astfel încât pragul valoric la care se referă legea, nu corespunde dezideratului realizării unei jurisprudențe unitare de către instanța supremă, la nivelul întregului sistem judiciar.

Preocuparea majoră a noului cod de procedură civilă de evitare a aglomerării instanței supreme, în numele căreia a fost sacrificată unitatea jurisprudenței este marcată și de prevederile art. XVIII din Legea nr. 2/2013, potrivit căreia, până la data de 31 decembrie 2015, recursul este suprimat în litigiile a căror valoare nu depășește un milion lei.

Alin. 3 al art. 483 care statuează că recursul urmărește să supună Înaltei Curți de Casație și Justiție (ICCJ) examinarea în condițiile legii, a conformității hotărârii atacate cu regulile de drept aplicabile, marchează scopul recursului și plenitudinea de jurisdicție a instanței supreme în materie.

Fără a se referi în mod explicit la rolul recursului, doctrina a remarcat rolul instanței supreme ca factor de promovare a unității de

jurisprudență.

Rapoartele de țară pe justiție a Comisiei Europene au semnalat în mai multe rânduri lipsa unei jurisprudențe unitare, chiar la nivelul instanței supreme, în sensul existenței unei jurisprudențe diferite între secții ori în cadrul aceleiași secții a acestei instanțe.

Plenitudinea de jurisdicție în materia recursului în casație este atribuită instanței supreme, iar celei superioare instanței care a pronunțat hotărârea atacată, doar în cazurile prevăzute de lege, ceea ce presupune o dispoziție expresă, care să instituie o atare atribuire (art. 95 alin3 și art. 96 alin. 3 NCPC).

Practica de filtrare a recursului aflată în competența ICCJ nu este străină sistemului nostru procedural, ea fiind introdusă prin OUG nr. 58/2003 și abrogată prin legea nr. 195/2004, în urma deciziei nr.194/2004 a Curții Constituționale a României, care a constatat neconstituționalitatea prevederilor art. 308 alin. 4 din vechiul cod de procedură civilă, vizând pronunțarea unei încheieri de admitere în principiu a recursului fără citarea părților.

Această procedură, reintrodusă de noul cod de procedură civilă prin art. 493, a fost concepută în ideea degrevării instanței supreme și implică o selecție, o departajare a recursurilor, între cele admisibile, adică acelea care ar putea fi examinate pe fond și acelea inadmisibile de a fi examinate în final de către instanța competentă.

Admiterea în principiu a recursului se raportează în viziunea art. 493 alin. 3 NCPC la condițiile de regularitate a recursului în baza raportului întocmit de unul dintre membrii completului sau de magistratul asistent, care verifică în baza recursului, a întâmpinării, a răspunsului la întâmpinare și a înscrisurilor noi, dacă recursul îndeplinește cerințele de formă, prevăzute sub sancțiunea nulității, dacă motivele invocate se încadrează în cele prevăzute de art. 488 NCPC, dacă există motive de ordine publică ce pot fi invocate în condițiile art. 489 alin. 3 și dacă recursul este vădit nefondat. Raportul va arăta, dacă este cazul, jurisprudența Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție, a Curții Europene a Drepturilor Omului și a Curții Europene de Justiție, precum și poziția doctrinei în problemele de drept

vizând dezlegarea data prin hotărârea atacată.

Determinarea văditei netemeinicii a recursului este o problemă sensibilă, dificilă, în lipsa unor criterii legale de determinare a caracterului recursului de a fi fondat sau nefondat, cu atât mai mult cu cât vădita netemeinicie nu trebuie circumstanțiată la faptele pricinii ori la modul de stabilire a adevărului de către instanța a cărei hotărâre este atacată, ci la “consistența motivelor de recurs”, ceea ce presupune o introspecție și o apreciere a acestora, sub aspectul legalității.

Raportul întocmit de un singur judecător ori de magistratul asistent, fiecare cu bagajul propriu de cunoștințe, cu experiența profesională și capacitatea proprie de apreciere a motivelor de recurs, a temeiniciei sau a netemeinicii recursului, este supus în temeiul alin. 4 al art. 493 NCPC, analizei completului filtru, care astfel nu ia cunoștință în mod nemijlocit de motivele de recurs, de actele dosarului, pentru ca astfel fiecare membru al completului să își poată forma o opinie proprie în privința criteriilor legale de filtrare.

În acest context, în care principiul nemijlocirii este încălcat, cerința prevăzută de alin. 5 al art. 493 NCPC, legată de unanimitatea acordului completului, apare superfluă, formală, deoarece în afara raportului și a punctului de vedere a părților cărora li s-a comunicat raportul, completul nu mai dispune de alte criterii legale de examinare a admisibilității recursului, decât dacă ar proceda la examinarea pieselor dosarului.

O atare opțiune, neprevăzută de text dar principial admisibilă și posibilă, nu ar putea duce la realizarea finalității înființării completului filtru, aceea a degrevării instanței supreme.

Potrivit art. 493 alin. 5 NCPC, în cazul în care completul este în unanimitate de acord că recursul nu îndeplinește cerințele de formă, că motivele de casare și dezvoltarea lor nu se încadrează în cele prevăzute de art. 488 sau că recursul este vădit nefondat, anulează sau după caz, respinge recursul printr-o decizie motivată, pronunțată fără citarea părților, care nu este supusă nici unei căi de atac.

Pronunțarea deciziei în cadrul unei proceduri fără citarea părților prilejuiește justificate

controverse, față de conformitatea acestor prevederi legale cu normele constituționale și principiile procedurale privitoare la exercitarea dreptului la apărare, a publicității și oralității dezbaterilor, garanții esențiale ale dreptului persoanei la judecarea cauzei în mod echitabil, așa cum glăsuiesc prevederile art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Procedura de filtrare a recursului, conformă art. 6 din Convenția europeană a drepturilor omului, apreciată favorabil de Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO), presupune ca normele care o reglementează să asigure o mai bună administrare a justiției, inclusiv a garanțiilor de realizare a unui proces echitabil. Instanța supremă nu poate sacrifica principiile constituționale privitoare la dreptul la apărare, publicitatea, oralitatea dezbaterilor și examinării nemijlocite a probelor de către judecător, în numele caracterului excepțional al recursului și a finalității procedurii de filtraj, cu atât mai mult cu cât în precedent, pentru aceleași considerente, Curtea Constituțională a declarat neconstituțional art. 308 alin. 4 din vechiul cod de procedură civilă, prin decizia nr. 194/2004 care viza pronunțarea de către completul filtru a încheierii de admitere în principiu a recursului, fără citarea părților.

Decizia pronunțată în temeiul art. 493 alin. 5 NCPC nu este supusă nici unei căi de atac. Evident, nu se pun în discuție decât celelalte căi extraordinare de atac, contestația în anulare și revizuirea, deoarece recursul odată exercitat, s-a epuizat.

Chiar dacă stabilirea căilor de atac este o problemă a legislatorului național, nu se poate obstrucționa accesul la justiție, astfel că decizia nefiind supusă nici unei căi de atac poate prilejui serioase controverse și obiect de reflecție pentru legiuitor.

Dacă raportul apreciază că recursul este admisibil și toți membrii completului sunt de acord, iar problema de drept nu este controversată sau face obiectul unei jurisprudențe constante a ICCJ, în temeiul art. 493 alin. 6 NCPC, completul se poate pronunța asupra fondului recursului fără citarea părților, printr-o decizie definitivă care se comunică părților, ținând seama de punctele de vedere ale părților, formulate potrivit alin. 4 al art. 493

NCPC.

Și în soluționarea recursului pe fond se încalcă principiul dreptului la apărare, al oralității și al nemijlocirii prin necitarea părților și examinarea punctului de vedere al părților în legătură cu raportul completului filtru.

Textul conferă o mare putere de apreciere completului, care oricând poate fi calificată nedreaptă și chiar abuzivă, de vreme ce conceptul „problemă de drept care nu este controversată” indefinită și extrem de flexibilă, face abstracție de situația de fapt tranșată prin hotărârea atacată, care poate metamorfoza oricând problema de drept necontroversată într-una controversată.

Cât privește jurisprudența ICCJ, fie chiar constantă, neregăsită într-o decizie pronunțată într-un recurs în interesul legii, nu are un caracter obligatoriu și poate fi oricând modificată în recursul dedus judecării.

În afară de aceasta, dimensiunea temporară a „constanței jurisprudenței” pune în discuție conținutul conceptului, care devine extrem de imprecis și discutabil.

Așadar, și în faza soluționării pe fond a recursului și nu numai a admisibilității acestuia în procedura filtrării, mecanismele constituționale și procedurale de garantare a drepturilor omului la un proces echitabil, sunt deviate de la rolul lor prin reglementările legale de la art. 493 alin. 3, 4, 5 și 6 NCPC.

Surprinzător, deși în alin. 3 al art. 493 NCPC se prevede că în raportul asupra admisibilității în principiu a recursului trebuie arătată jurisprudența Curții Constituționale, a CtEDO și Curții de Justiție a Uniunii Europene, alin. 6 al art. 493 nu face trimitere la această jurisprudență, care într-adevăr are un caracter obligatoriu, ca și criteriu de soluționare a recursului pe fondul său, ceea ce constituie încă un aspect de discuție și reflecție.

Art 497 și art.498 NCPC permit instanței supreme și oricărei instanțe de recurs, să dispună trimiterea cauzei la o altă instanță decât cea a cărei hotărâre a fost atacată, atunci când „interesele buneii administrării a justiției o cer”.

Această măsură poate fi dispusă de ICCJ sau orice instanță de recurs, nu numai în cazul în care instanța la care ar trebui trimisă cauza este împiedicată să funcționeze un timp mai

îndelungat, și într-adevăr măsura se impune, dar și în cazul în care ar constata, chiar în lipsa unei cereri formale de strămutare a cauzei, existența unor împrejurări de natură să pericliteze o judecată imparțială.

Această modalitate originală de casare cu trimitere, lăsată la aprecierea ICCJ, și a oricărei instanțe de recurs, care poate fi calificată ca o strămutare indirectă de soluționare a cauzei, în absența unei legitimări legale atribuită ICCJ și instanței de recurs, afectează principiul disponibilității, în situația existenței unei cauze de strămutare pentru bănuială legitimă și competența exclusivă și imperativă a procurorului general al parchetului de pe lângă ICCJ, în cazul motivului de strămutare legat de siguranța publică (art. 141 NCPC).

Dispozițiunile procedurale privitoare la obligativitatea reprezentării sau asistării părților printr-un avocat, la redactarea cererii și a motivelor de recurs, precum și în exercitarea și susținerea recursului, prevăzute de art. 83 alin. 3 NCPC, sancționate expres cu nulitatea, vizează nu numai pe recurent, dar și pe intimat și ceilalți participanți la proces, deși soluția nu este statuată într-o formulă lipsită de echivoc, dar o tratare diferențiată a părților este inadmisibilă.

Imperativul legal al reprezentării persoanelor fizice prin avocat este aplicabil, în temeiul art. 83 alin. 4 NCPC, și în cazul contestației în anulare și a revizuirii.

Această inovație importantă, de natură a spori calitatea actului de justiție, nu poate ignora în condițiile economico-financiare, dificultățile practice pe care le-ar putea întâmpina cetățenii în promovarea efectivă a principiului dreptului la apărare și la asigurarea liberului acces la justiție.

Transpunând raționamentul deciziilor CtEDO, în cauzele Waisman contra României, Iorga contra României, Lara și alții contra României, referitoare la taxele de timbru exorbitante, considerate ca o violare a dreptului de acces la justiție, în ceea ce privește obligativitatea reprezentării părților în recursul civil, se constată că situația este identică, cu atât mai mult cu cât, onorariul de avocat nu este stabilit prin lege, ci de părțile raportului de asistență juridică.

Critica doctrinară severă a obligativității

asistării respectiv reprezentării părților la redactarea cererii și a motivelor de recurs, precum și în exercitarea și susținerea recursului, se întemeiază pe sancțiunea nulității, statuată de art. 83 alin. 3 NCPC care este de natură absolută și care afectează nu numai dreptul de acces liber la justiție a părții, prin instituirea unor condiții speciale a exercitării acestui drept, dar este de natură să transforme căile extraordinare de atac, într-un apanaj al avocaților.

O chestiune susceptibilă de reflecție, cu consecințe în planul calității practicii judiciare unitare, o constituie alcătuirea completului chemat să soluționeze recursul în interesul legii și pronunțarea hotărârilor prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept. (art. 516, art. 519, art. 520 din NCPC).

Față de caracterul general obligatoriu al deciziilor pronunțate în ambele ipoteze și consecințele în planul dezlegării unor probleme de drept care au fost soluționate diferit sau a chestiunilor de drept cu caracter de noutate și grad sporit de dificultate, pronunțarea plenului ICCJ, așa cum statua veche procedură, în care deliberarea și contribuția decizională provenea de la un număr mai mare de judecători decât alcătuirea prezentului complet, fiecare cu pregătirea și experiența profesională și de viață, cu viziunea de perspectivă a relațiilor sociale cărora li se aplică dispozițiunea legală supusă examinării, este de natură să confere deciziilor mai multe argumente în susținerea obligativității lor, mai multă precizie, corectitudine și coerență.

Evident, trebuie puse în balanță pragmatismul, celeritatea convocării și alcătuirii unui complet restrâns avut în vedere de legiuitor în reglementarea din actualul cod de procedură civilă și cerințele calității, ale stabilității și caracterului convingător al deciziilor pronunțate de ICCJ în plenul său, în realizarea unei practici judiciare unitare.

În cazul prevăzut de art. 925 alin2 NCPC, acțiunea de divorț întemeiată pe culpa pârâtului

poate fi continuată de moștenitorii reclamantului. Constatând culpa exclusivă a pârâtului, instanța va admite acțiunea de divorț, iar în caz contrar, când nu va putea reține o atare culpă, va lua act de încetarea căsătoriei prin deces și va dispune închiderea dosarului (art. 925 alin. 1).

Potrivit art. 925 alin. 4 NCPC, în cazul în care acțiunea este continuată de moștenitorii soțului reclamant, căsătoria se socotește desfăcută la data introducerii acțiunii de divorț, dacă se reține culpa exclusivă a pârâtului.

Textul alin. 4 al art. 925 NCPC exceptează de la regula potrivit căreia căsătoria se socotește desfăcută de la data rămânerii definitive a hotărârii de divorț și are drept consecință, în contextul reglementării, înlăturarea soțului pârât, culpabil de desfacerea căsătoriei, de la succesiunea deschisă în timpul procesului de divorț.

Această reglementare pune în discuție dacă pe calea unor norme de drept procesual pot fi create, indirect, noi nedemnități succesoriale în afara acelor prevăzute de art. 958-959 cod civil și dacă nu se aduce atingere unui drept fundamental al persoanei, ocrotit prin Constituție și consacrat de instrumentele internaționale, acela la moștenire.

În ansamblu, actualul cod de procedură civilă are multiple elemente de originalitate cu impact în soluționarea cu celeritate a cauzelor, în desconggestionarea instanțelor confruntate cu un volum sporit de cauze și realizarea unității de practică, chiar dacă uneori sunt sacrificate unele principii tradiționale ale procesului civil, vizând în esență dreptul de acces al persoanei la justiție și la un proces echitabil, cu respectarea dreptului la apărare, al nemijlocirii, publicității și contradictorialității.

Unele aspecte de tehnică juridică poate ar trebui revăzute, inclusiv acelea de exprimare, care uneori pot genera confuzii regretabile sau imprecizuni.